

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА

РАЗРЕД: ШЕСТИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 72

ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

- Усвајање темељних знања о Вациони и вационским појавама, Сунчевом систему и Земљи као небеском тијелу и њеним кретањима;
- Разумијевање основних природно-географских и друштвено-географских појава и процеса и њихове међузависности на локалном, регионалном и глобалном нивоу;
- Разумијевање везе између човјека и природне средине коју он својим радом мијења и себи прилагођава у географску средину;
- Уочавање значаја заштите свих географских сфера као еколошког оквира за живот на Земљи, развијање одговорности у погледу заштите животне средине, разумијевање ограничених могућности природних ресурса;
- Развијање способности коришћења географске карте, атласа, глобуса и оријентације у простору;
- Оспособљавање ученика за прикупљање географских информација уз коришћење различитих извора;
- Развијање способности опажања на терену, те способности коришћења статистичких и графичких приказа;
- Оспособљавање ученике за примјену стечених знања и развијање критичког мишљења;
- Подстицање ученике за тимски рад и развијање комуникацијских вјештина.

ПРЕГЛЕД ТЕМАТСКИХ ЦЕЛИНА

Наставна тема	Оквирни број часова
1. Елементи опште географије	2
2. Вациона и Земља	4
3. Земљина кретања	7
4. Оријентација у простору	7
5. Картографија	8
6. Земљина кора – литосфера	13
7. Ваздушни омотач Земље – атмосфера	8
8. Водени омотач Земље – хидросфера	9
9. Биљни и животињски свијет на Земљи – биосфера	4
10. Друштвено-географска обиљежја Земље	10

САДРЖАЈИ И ИСХОДИ ПРОГРАМА:

Исходи учења	Садржаји програма/Појмови	Корелација са другим наставним предметима
Тема 1. ЕЛЕМЕНТИ ОПШТЕ ГЕОГРАФИЈЕ (2)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише и објасни предмет истраживања географије као науке; • наброји географске дисциплине и објасни предмет њиховог истраживања; • објасни значај географије као природне и друштвене науке; • уочи значај рада Јована Цвијића. 	<ul style="list-style-type: none"> • Развој географије, предмет проучавања, подјела и значај географије. 	<p>Биологија</p> <p>Историја</p>
Тема 2. ВАСИОНА И ЗЕМЉА (4)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам васионе, опише врсте небеских тијела и међусобно их разликује; • препознаје појам свјетлосне године; • опише Сунчев систем и наброји планете; • објасни значај Сунца за живот на Земљи; • опише облик Земље и наведе њену величину; • наведе и објасни доказе о облику Земље; • уочи значај истраживања васионе; • препознаје на географској карти и глобусу • континенте и океане и именује их; • објасни однос копна и мора на Земљи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Основне представе о васиони и васионским тијелима. • Сунчев систем и његова тијела. • Мјесец и његове карактеристике. • Облик Земље и докази за лоптаст облик. • Основни подаци о величини Земље. • Распоред копна и мора на Земљи. 	<p>Математика</p> <p>Историја</p> <p>Информатика</p> <p>Биологија</p>
Тема 3. ЗЕМЉИНА КРЕТАЊА (7)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • објасни привидно дневно кретање Сунца; • разликује појмове Земљина ротација и Земљина револуција; • објасни смјену дана и ноћи; • разликује локално и зонално вријеме 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам ротације и последице ротације. 	<p>Физика</p>

<ul style="list-style-type: none"> • наведе у којој временској зони се налази БиХ и РС; • објасни, уз помоћ цртежа, положај Земље у вријеме прољетне и јесење равнодневице, љетне дугодневице и зимске краткодневице, објасни које су посљедице тих положаја; • наведе топлотне појасеве на Земљи, њихове основне карактеристике и покаже их на географској карти и глобусу; • покаже у којем се топлотном појасу налази БиХ и РС; • образложи значај календара и рачунања времена. 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам револуције и посљедице револуције. • Основне временске јединице. Календар. 	<p>Математика</p> <p>Историја</p>
Тема 4. ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ (7)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • демонстрира оријентацију у простору и природи користећи различите методе; • употреби компас; • разликује паралеле и меридијане и зна да их покаже на карти и глобусу; • разликује географску ширину и дужину; • израчуна географску ширину и дужину задатог мјеста на Земљиној површини; • објасни надморску и релативну висину; • уочи разлике између надморске и релативне висине • образложи значај одређивања положаја тачака на Земљиној површини. 	<ul style="list-style-type: none"> • Оријентација на хоризонту. • Оријентација помоћу објеката и појава у природи. • Оријентација помоћу инструмената. • Картографска мрежа (мрежа меридијана и паралела. • Одређивање тачног положаја тачака на Земљи- Географска ширина, географска дужина. • Надморска и релативна висина. 	<p>Математика</p> <p>Информатика</p> <p>Техничко образовање</p> <p>Биологија</p>
Тема 5. КАРТОГРАФИЈА (8)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознаје глобус као умањени модел Земље; • објасни разлику представљања Земљине површине на карти и на глобусу; 	<ul style="list-style-type: none"> • Представљање површине Земље на глобусу и карти. • Елементи садржаја карте. • Размјер карте и 	

<ul style="list-style-type: none"> • препознаје географске елементе и садржаје на карти и правилно их тумачи; • наброји врсте географских карата и препознаје их на примјеру; • разликује тематске карте; • дефинише појам размјера и размјерника; • графички прикаже размјер и користи га (одреди удаљеност); • објасни начин преношења мреже меридијана и паралела са глобуса на карту; • Препознаје картографске пројекције • објасни начине представљања и писања хидрографских елемената на карти; • наброји и упореди методе представљања рељефа на картама; • објасни начин писања географских назива. 	<p>размјерник.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Врсте карата према размјери. • Пресликавање мреже меридијана и паралела са глобуса на карту-Картографске пројекције. • Картографски знаци. • Подјела карата према садржају. • Начини представљања хидрографије на карти. • Начини представљања рељефа на карти. 	<p>Математика</p> <p>Ликовна култура</p>
<p>Тема 6. ЗЕМЉИНА КОРА – ЛИТОСФЕРА (13)</p>		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опише унутрашњу грађу Земље; • објасни настанак Земљине коре и помјерање литосферних плоча; • дефинише појам минерала и стијена; • наброји врсте стијена према начину постанка • упознаје геолошки развој Земље; • објасни настанак рељефа под утицајем орогених покрета; • разликује вјеначне од громадних планина и упореди њихове карактеристике; • опише изглед и рад вулкана покаже на карти Свијета вулканске и сеизмичке области; • процјењује позитиван и негативан утицај вулкана 	<ul style="list-style-type: none"> • Слојевитост грађе Земље. • Минерали и стијене Геолошке ере. • Тектонски покрети (епирогени и орогени).- Настанак највећих облика рељефа на копну (планине и котлине). • Основне карактеристике вулкана. • Карактеристике земљотреса и њихове негативне посљедице. • Процес ерозије. • Облици рељефа настали распадањем стијена, денудацијом, ријечном ерозијом, крашком ерозијом, ледничком ерозијом, еолском 	<p>Биологија</p> <p>Историја</p>

<ul style="list-style-type: none"> • опише настанак земљотреса, његове негативне посљедице и мјере заштите од земљотреса; • објасни настанак рељефа под утицајем спољашњих сила; • препозна, на фотографији или цртежу, различите облике рељефа настале радом спољашњих сила; • уочава постојеће ерозивне облике на терену. 	<p>ерозијом и абразијом.</p>	
<p>Тема 7. Ваздушни омотач Земље – атмосфера (8)</p>		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише састав и особине ваздуха и објасни његов значај за живот човјека; • препознаје значај појединих дијелова атмосфере за живот на Земљи; • наведе и објасни основне метеоролошке елементе; • мјери температуру ваздуха; • наброји локалне вјетрове; • објашњава утицај климатских фактора на елементе климе • разликује појмове вријеме и клима; • разликује инструменте за мјерење климатских елемената; • умије да наброји, картографски лоцира основне типове климе на Земљи и опише их 	<ul style="list-style-type: none"> • Атмосфера као смјеса гасова. • Слојевитост атмосфере и њен значај. • Елементи стања атмосфере. • Појам времена и климе. • Климатски фактори. • Распоред основних типова климе на Земљи и њихове особине. 	<p>Биологија</p>
<p>Тема 8. Водени омотач Земље – хидросфера (9)</p>		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • објасни кружење воде у природи; • наброји копнене и подземне воде, објасни појмове везане за њих и покаже примјере на карти; • упозна карактеристике и подјелу Свјетског океана; • објасни основне физичке, хемијске и динамичке процесе у Свјетском 	<ul style="list-style-type: none"> • Кружење воде у природи. • Облици разуђености морске обале. • Кретања воде Свјетског океана. • Физичке и хемијске особине морске воде. • Свјетски океан као 	<p>Биологија</p> <p>Историја</p>

<p>океану;</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује појам топлих и хладних морских струја; • препозна облике разуђености обале и покаже их на географској карти; • образложи значај Свјетског океана; кружење воде у природи; • разликује различите врсте извора, ријечних токова, ријечних долина и типове ријечних ушћа; • наброји врсте језера према начину постанка; • објасни појам мочвара и ледника; • анализира проблеме везане за несташицу воде и заштиту вода од загађења. 	<p>извор енергије, хране и саобраћајни значај.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Загађење и заштита Свјетског океана. • Карактеристике подземних вода. • Ријеке и њихове особине. • Језера и њихова подјела. • Мочваре. • Ледници. • Проблем несташице и загађења воде на Земљи. • Заштита копнених вода од загађења 	
Тема 9. Биљни и животињски свијет на Земљи – биосфера (4)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам биосфере; • објасни везу између климе и распрострањања биљног и животињског свијета на Земљи; • наброји и објасни најзначајније биљне и животињске врсте у појединим вегетацијским зонама; • наброји најзначајније биљне и животињске врсте у својој локалној средини; • образложи угроженост појединих биљних и животињских врста и значај њихове заштите. 	<ul style="list-style-type: none"> • Промјена природних зона од екватора ка половима. • Промјена природних зона са порастом надморске висине. • Утицај човјека на распоред биљног и животињског свијета на Земљи. 	Биологија
Тема 10: Друштвено-географска обиљежја Земље (10)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам екумене; • разликује екумену од анекумене; • анализира кретање броја становника на Земљи; • објасни узроке неравнојерне густине насељености; 	<ul style="list-style-type: none"> • Екумена и анекумена и њихове границе. • Густина насељености. • Кретање броја становника на Земљи. • Природно кретање становништва. • Просторно кретање становништва, појам и 	Историја Биологија

<ul style="list-style-type: none"> • разликује наталитет, морталитет и природни прираштај; • наброји врсте миграција и наведе њихове узроке; • дефинише појам урбанизације; • разликује природну од географске средине; • дефинише привреду и наброји привредне гране. 	<p>врсте.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Појам и подјела насеља. Процес урбанизације • Промјена природне средине у географску средину. • Привреда. • Основне привредне дјелатности и њихова подјела. 	
---	--	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Географија као природна и друштвена наука заснива се на уочавању и анализи узрочно-последичних веза међу географским појавама и процесима. Метод непосредног посматрања треба користити у настави географије, када год је то могуће, како би ученици могли правилно усвојити појмове, описивати географске појаве и процесе, повезати их са посљедицама.

Ученику, узраста шестог разреда, садржаји у појединим темама могу дјеловати апстрактно, посебно они који се односе на васиону, те је потребно користити метод посматрања и посредног приказивања стварности. То се може остварити коришћењем савремених наставних средстава (визуелних, аудиовизуелних, мултимедијалних) како би ученику приближили садржаје и учинили што јаснијим за разумијевање. У корелацији са садржајима из других наставних предмета ученик проширује и утврђује раније стечена знања.

Активности везане за садржаје у настави географије могу, поред фронталног рада, бити организоване кроз групни облик рада гдје ће ученици кроз рад са вршњацима показати способности рада у групи, креативност у раду, комуникацијске вјештине и одговорност за тимски рад. Кроз групни или индивидуални облик рада ученици ефикасно могу остварити задатке из појединих наставних тема, кроз истраживање, прикупљање података и представљање резултата.